

Стратегияи нави ШМА оид ба Осиёи Марказӣ: ҳалли мушкилиҳо кадом аст?

Осиёи Марказӣ ҳамчун манбаи муҳими муносибатҳои геополитикӣ ҳамеша дар мадди назари раҳбарони кишварҳои абарқудрат, аз ҷумла Штатҳои Муттаҳидаи Америка (ШМА) мебошад. Мавзӯи мазкур, махсусан, баъди барҳам хӯрдани Иттифоқи Советӣ мазмун ва моҳияти хосаеро касб кардааст. Коршиносон омилҳо ва сабабҳои зиёдеро дар мавриди тавачҷӯҳи махсуси ШМА ба минтақаи Осиёи Марказӣ ном мебаранд, Онҳо, аз ҷумла, чор ҳолати зеринро ҳамчун самтҳои асосии чунин рӯовариҳо донистаанд:

- мавқеи ҷуғрофии Осиёи Марказӣ аз нигоҳи стратегияи геополитикаи муосир, ҷойгиршавии он дар чорроҳаи бузургтарини бархӯрди манфиатҳои давлатҳои тавонманд ва аз нигоҳи иқтисодӣ муҳимтарин шохроҳҳои нақлиётӣ ва интиқоли сӯзишворӣ;
- захираҳои фаровони табиӣ ва инсонии минтақа;
- қаробати наздик доштан аз нигоҳи марзу бум, таъриху фарҳанг ва нуфуси аҳоли ба марказҳои низоъ, ихтилоф ва ташаннуҷ дар ҷаҳони ислом;
- тамаркузи назарраси мушкилиҳо ва таҳдидҳои глобалӣ дар минтақа (сарҳадӣ, қавмӣ, мазҳабӣ, муҳити зист ва ғайра)¹.

ИМА дар чанд соли ахир бори дуввум аст, ки ҳуҷҷати муҳимеро таҳти унвони «Стратегияи ИМА оид ба Осиёи Марказӣ» таҳия ва қабул мекунад. Ҳуҷҷати аввал соли 2015 қабул ва мавриди истифода қарор гирифта буд. Ва инак, стратегияи нави ИМА оид ба Осиёи Марказӣ барои солҳои 2019-2025 бо тавачҷӯҳи махсус барои инкишоф ва тақомули соҳибхитиёри ва рушди

¹ Гули Юлдашева. Стратегия США в Центральной Азии: проблемы и достижения//Центральная Азия и Кавказ. Том 14. Выпуск 2, 2011. – Стр. 167-177.

иктисодии минтақа қабул гардид². Стратегияҳои мазкур дар асл идомаи концепсияи маъмули «Осиёи Марказии Бузург» ва дигар лоиҳаҳои маъруф аст, ки солҳои 90-уми қарни гузашта тарҳрезӣ шуда, мақсадашон таъмини хузури воқеӣ ва тавонмандии ИМА на фақат дар Осиёи Миёна, балки дар тамоми ҷаҳони Шарқ аз тариқи заиф сохтани нуфузи дигар кишварҳои абарқудрат дар ин минтақа, махсусан, кишварҳои Ҷумҳурии Мардумии Чин ва Федератсияи Россия мебошад. Тибқи ин нақша бояд ҷумҳуриҳои Осиёи Марказӣ ва дигар кишварҳои осиеии ба ИМА содиқ бояд бештар муташаққил шаванд ва оқибат аз Россия камтар вобаста гарданд. Бо ин мақсад танҳо дар давоми солҳои 1998-2005 аз тарафи Ҳукумати ИМА ба кишварҳои Осиёи Марказӣ ба андозаи 1 млрд доллари амрикоӣ барои кӯмак маблағ ҷудо карда шуд³. Дар маҷмӯъ, Иёлоти Муттаҳида беш аз 9 миллиард долларро мустақиман барои дастгирии сулҳ ва амният, ислоҳоти демократӣ ва рушди иқтисодӣ ва инчунин барои қонеъ сохтани ниёзҳои башардӯстона дар Осиёи Марказӣ пешниҳод намудааст. Дар баробари ин, сектори хусусии ИМА низ беш аз 31 миллиард долларро ба корхонаҳои тичоратии минтақа сармоягузорӣ кардааст⁴.

Сиёсати ИМА дар мавриди Осиёи Марказӣ ҳамеша некбинона арзёбӣ шудааст, ки барои таъмини сулҳу субот, пешгирӣ аз низоъҳои номатлуб, рушди устувори иқтисодӣ, идоракунии самараноки давлатӣ, таъмини озодиҳои демократӣ ва ҳуқуқи инсон, ташаккул ва таҳкими ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар маҷмӯъ нигаронида шудааст. Барномаҳои мухталифи илмию фарҳангӣ ва маърифатӣ низ қисмати умдаи ин сиёсатро ташкил медиҳанд. Чунин муносибатҳо дар доираи концепсияи «ҳимояи манфиатҳои миллии ИМА» амалӣ мегарданд. ИМА ҳамеша кӯшидааст, ки амнияти миллии

² United States Strategy for Central Asia 2019-2025: Advancing Sovereignty and Economic Prosperity // <https://www.state.gov/united-states-strategy-for-central-asia-2019-2025-advancing-sovereignty-and-economic-prosperity/#.XID0fhJRq2M.email>

³ Стратегия США в Центральной Азии // <http://eurasian-defence.ru/?q=node/6529>

⁴ United States Strategy for Central Asia 2019-2025: Advancing Sovereignty and Economic Prosperity.

кишвар, тавонмандии иқтисодӣ ва ҳокимияти муқтадирӣ сиёсии он дар саросари минтақа мавқеи асосӣ дошта бошанд.

Сиёсати ИМА дар Осиёи Марказӣ ҳамеша устувор ва муваффақ набудааст. Маълумоти мукамал надоштан дар бораи авзои этникӣ, рӯҳию идеологӣ, қавмию мазҳабӣ ва ғайраи минтақа, пурра дарк накардани махсусиятҳои кишварҳои минтақа дар ибтидо, сиёсати сарфи назар кардани манфиатҳои кишварҳои дигар ба хоҳири қудратмандии танҳо худ, дуруст муайян ва мушаххас карда натавонистани афзалиятҳо, «забон» наёфтани бо дигар шарикони рушди минтақа (махсусан, Чин ва Россия) ва ғайра аз ҷумлаи он камбудихоеанд, ки ИМА дар таъйини сиёсати хеш роҳ додааст. Аммо чашмандоз ва манзараи сиёсии минтақа ҳам бетағйир намондааст. Аз як тараф, сиёсати кишварҳои Осиёи Марказӣ таи солҳои ахир оҳанги дигар касб кардааст, роҳбарони сиёсии ин кишварҳо камолоти сиёсӣ ёфтаанд, аз тарафи дигар, ИМА низ мавқеъгирии худро дигар сохтааст. Ба арсаи вучуд қадам гузоштани Созмони ҳамкории Шанхай, Созмони аҳдномаи амнияти дастаҷамъӣ, Иттиҳоди иқтисодии АвруОсиё, ҳодисаҳои Афғонистону Шарқи Наздик, Эрон, Иттиҳоди Аврупо ва, албатта, фоҷиаи 11 сентябри соли 2001 боиси чунин мавқеъгириҳо ва таҷдиди назар ба вазъи куллии минтақа гардидаанд.

Дар давоми ин солҳо таваҷҷӯҳи ИМА ба Қазоқистон (масалан, ИМА дар соли 2018 ба ин кишвар ба андозаи 5,4 млрд доллар маблағгузорӣ кардааст)⁵ ва Ўзбекистон бештар ҳис мегардад. Яке ба сабаби қудрати иқтисодӣ ва захираҳои табиӣ он бошад (Қазоқистон), дигаре ба нисбати мақом ва ҳашамати сиёсии он дар таъмини сулҳу суботи минтақа аст (Ўзбекистон)⁶. Ҷумҳуриҳои Қирғизистон, Тоҷикистон ва Туркманистон дар ин бобат чандон мавриди таваҷҷӯҳи ҳосаи ИМА қарор нагирифтаанд. Аз ин

⁵ Ирина Джорбанадзе. США придумали как «присвоить» Центральную Азию // <https://www.rosbalt.ru/world/2019/12/23/1819852.html>

⁶ Белый Дом вскоре опубликует Стратегию США по Центральной Азии // <https://www.swissinfo.ch/rus/белый-дом-вскоре-опубликует-стратегию-сша-по-центральной-азии--госдепартамент/45465250>

чо чунин бармеояд, ки мақсади асосии ИМА дар минтақа, пеш аз ҳама, манфиатҳои иқтисодӣ мебошад. Таъмини амният ва пешгирӣ аз низоъҳои сиёсии қавмию этникӣ, ҳудудӣ ва ғайра дар навбати дуҷум қарор мегиранд. Маҳз аз тариқи муваффақона амалӣ сохтани барномаву лоиҳаҳои иқтисодӣ ИМА метавонист мавқеи худро дар минтақа мустаҳкам намояд, нуфузи афзояндаи Чинро дар баҳши иқтисод, экспансияи маданияту фарҳангӣ ва Россияро дар баҳши низоми пешгирӣ намояд. Аммо нотавонбинии сиёсӣ ва сарфи назар кардани эътибор ва манфиатҳои дигарон ба иҷрои ин мақсадҳои стратегии ИМА монеъ шудаанд.

Инак, стратегияи нави ИМА дар мавриди Осиёи Марказӣ барои солҳои 2019-2025 тасдиқ шудааст. Муаллифони санади мазкур дар пешгуфтори он овардаанд, ки Иёлоти Муттаҳида дар тӯли се даҳсолаи охир барои таъмини амният, рушд ва шукуфоии ҳар яке аз ин кишварҳои минтақа пайваста кор кардааст. Манфиати аввалини стратегии Иёлоти Муттаҳида дар бунёди як минтақаи дорои инкишофи мутаносиб ва устувору тараққикардаи Осиёи Марказист, ки озодона манфиатҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва амниятиро бо шарикони гуногун ва бо шартҳои худ татбиқ кунад; ба бозорҳои ҷаҳонӣ пайваस्त шавад ва барои сармоягузори байналмилалӣ қушода бошад; мавҷудияти ниҳодҳои қавии демократӣ, волоияти қонун ва эҳтироми ҳуқуқи инсон таъмин гардад. Аз тарафи дигар, Осиёи Марказии устувор ва беҳатар ба нақши мустақими ИМА дар мубориза алайҳи терроризм, дастгирии суботи минтақавӣ, мусоидат ба амнияти энергетикӣ ва густариши шукуфоии иқтисодии минтақа саҳм мегузорад⁷.

Албатта, ақидаҳо дар бораи заррати чунин санад, мақсад ва вазифаҳо мухталифанд. Масалан, зарурати қабул шудани чунин як санади стратегиро яке аз намоёндагони Департаменти давлатии ИМА ба таври зайл ташреҳ кардааст: «Чин ва Россия барои дастбӣ ба нуфузи бештар дар ин минтақаи аз нигоҳи захираҳои табиӣ сарватманд мубориза мебаранд, силоҳбадастони

⁷ United States Strategy for Central Asia 2019-2025: Advancing Sovereignty and Economic Prosperity.

Афғонистон бошанд, ба субот ва амнияти он таҳдид мекунанд⁸». Ба ҳамин сабаб иддае аз коршиносон таъкид кардаанд, ки ин стратегия маҳз барои кам кардани нуфузи кишварҳои Чин, Россия ва Эрон дар минтақа равона шудааст. Аз тарафи дигар, ҳузури ИМА дар минтақа метавонад замонати таъмини истиқлолияти сиёсӣ ва амнияти ин кишварҳо бошад. Ин маънӣ дар стратегияи нав ҳам мушаххасан ифода ёфтааст, чун ба масъалаи рушди соҳибхитиёрӣ ва шукуфоии иқтисодӣ тавачҷӯҳи махсус зоҳир шудааст.

Оё ин стратегия воқеан ҳам як бархӯрди нав ба ҳаллу фасли масъалаҳои марбут ба рушду суботи минтақа аст? Аз назари мо, афзалиятҳо дар ин бобат бетағйир мондаанд. Мавзӯи рушди иқтисодӣ ва таъмини амнияти минтақа чун самтҳои афзалиятноки сиёсати ИМА дар Осиёи Марказӣ боқӣ мондааст. Дар ҳуччат махсус қайд шудани масъалаи *рушди соҳибхитиёрӣ* ба он далолат мекунад, ки барои ИМА *амнияти сиёсӣ* кишварҳои Осиёи Марказӣ мавриди тавачҷӯҳи махсус қарор гирифтааст. Албатта, ин масъалаи ҳассос аст ва метавонад баъзе носуботӣ ва низоъҳои номатлубро ба бор оварад, чун дар ниҳояти қор суҳан дар бобати маҳдуд сохтани нуфузи Россия ва Чин дар Осиёи Марказӣ меравад. Гумон меравад, ки ҳалли мушкилиҳои мавҷуда ва давраи инкишофи минтақа бидуни иштироки фаъолонаи Россия ғайриимкон хоҳад буд. Аз ин рӯ, хуб мебуд, агар ИМА ва дигар шарикони рушд ҳамкорихоро бо Россия ва Чин дар бобати таъмини рушди устувор ва амнияти Осиёи Марказӣ таҷдиди назар мекарданд.

Нигаронии дигар, албатта, дохил кардани Афғонистон ба стратегияи Осиёи Марказӣ аст. Қиҳати мусбӣи чунин бархӯрд ин аст, ки пайвастшавии Афғонистон ба оилаи кишварҳои Осиёи Марказӣ иҷозат медиҳад, то Афғонистон аз дастоварду имкониятҳо ва таҷрибаи неки кишварҳои минтақа истифода барад, раванди сулҳ ва инкишофи бардавоми ҳешро таъмин намояд. Аз тарафи дигар, «афғоникунонии» Осиёи Марказӣ метавонад ба

⁸ Стратегия США в Центральной Азии в противодействии России и Китаю // <https://www.fondsk.ru/news/2019/12/20/strategia-us-dlja-centralnoj-azii-v-protivodejstvii-rossii-i-kitaju-49732.html>

амният ва оромии минтақа халал ворид созад, чун гурӯҳҳои мухталифи иртиҷой ва ифротгаро метавонанд аз ин имконият барои ғаразҳои нопоки худ истифода кунанд. Аҳамияти мавзӯ ҳамаҷунин аз он иборат аст, ки Афғонистон як кишвари сермиллат аст - шумораи зиёди тоҷикон, ўзбекҳо ва туркманҳо дар қаламрави он зиндагӣ мекунанд, ки ин барои давлатҳои Осиёи Марказӣ ташвишовар буда, метавонад мушкилиҳои нав ба бор оварад. Аз тарафи дигар, бӯҳрони Афғонистон метавонад ба бӯҳрони минтақавӣ ва тамоми кишварҳои Осиёи Марказӣ мубаддал гардад. Дар ин ҷо суханони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмонро, ки аз минбари Созмони Милали Муттаҳид садо додаанд, қайд кардан бамаврид аст, ки «муноқишаи Афғонистон тамоюли хатарнокро барои пайдоиши воҳидҳои ҷуғрофии анархистӣ ба вучуд меорад, ки метавонад ба пойгоҳи дастгирии ҷинойткориҳои муташаккили трансмиллӣ, терроризми байналмилалӣ, экстремизм, радикализми динӣ ва инчунин паҳншавии силоҳ ва маводи муҳаддир»⁹.

Дар санади нави стратегӣ ҳалли монеаҳои инкишоф ва мушкилиҳоро аз тариқи амалӣ сохтани шаш нуқтаи асосӣ пешниҳод кардаанд:

1. Дастгирӣ ва таҳкими соҳибхитиёрӣ ва истиқлолияти давлатҳои Осиёи Марказӣ дар алоҳидагӣ ва дар маҷмӯъ ҳамчун минтақа.
2. Коҳиши таҳдидҳои террористӣ дар Осиёи Марказӣ.
3. Тавсеа ва таҳкими дастгирии субот дар Афғонистон.
4. Мусоидат ба пайваستшавии Афғонистон ба Осиёи Марказӣ.
5. Ривочи ислоҳоти волоияти қонун ва эҳтироми ҳуқуқи инсон.
6. Мусоидат ба сармоягузориҳои Иёлоти Муттаҳида дар раванди рушд ва шукуфоии Осиёи Марказӣ¹⁰.

Муаллифони ин барнома бар андешаеанд, ки татбиқи самарабахши санади мазкур имкон медиҳад, то Осиёи Марказӣ як минтақаи устувор ва

⁹ Мирзоев С.Т. Афганский кризис и его влияние на трансформацию региональной безопасности в Центральной Азии: геополитический аспект. Автореферат на соискание ученой степени доктора политических наук. Душанбе, 2020. – с.4.

¹⁰ United States Strategy for Central Asia 2019-2025: Advancing Sovereignty and Economic Prosperity.

беҳатаре бошад ва тавонад ҳамкориҳои худро бо Иёлоти Муттаҳида амиктар созад. Кишварҳои минтақа вазифадоранд, ки барои бозсозии мавриди назар ислохот анҷом диҳанд, минтақаро барои сармоягузори байналмилалӣ омода созанд ва институтҳои демократиро таҳким бахшанд. Стратегияи нав инчунин ба он мусоидат мекунад, ки кишварҳои минтақа тавассути Кавказ бо Аврупо, бо Афғонистон ва Осиёи Ҷанубӣ ва инчунин бо бозорҳои ҷаҳонӣ бештар робита дошта бошанд.

Ҳангоми тавсиф ва таҳлили муносибатҳои давлатҳои миллии минтақа тавачҷӯҳи хосаеро муносибатҳои ИМА бо Ҷумҳурии Тоҷикистон касб менамоянд. Имрӯз миёни ИМА ва Тоҷикистон муносибатҳои дучонибаи мустақкам густариш ёфтаанд¹¹. Ҳар ду давлат чихати беҳтар намудани сатҳи зиндагӣ дар Тоҷикистон, таъмини сулҳу суботи бардавоми минтақа, ислоҳоти васеи демократӣ ва иқтисодӣ, илмию фарҳангӣ ва ғайра ҳамкорӣ менамоянд. Моҳи феввали соли равон 28 солагии муносибатҳои дучонибаи ҳарду кишвар таҷлил мегардад. Қобили зикр аст, ки дар давоми ин солҳо Иёлоти Муттаҳида беш аз 1,8 миллиард доллари ИМА-ро ҳамчун кӯмак барои рушд тавассути барномаҳои дастгирии бахши хусусӣ, соҳаҳои кишоварзӣ, тандурустӣ, маориф, ниҳодҳои демократӣ ва таъмини амният дар Тоҷикистон равона намудааст. Аз тарафи дигар, дар давоми ин солҳо мазмун ва моҳияти муносибатҳо мазмуни навро касб кардаанд. Агар солҳои аввал матлаб фақат фароҳам овардани *кӯмакҳои башардӯстона* буд, ҳоло сатҳи муносибатҳо то ба дараҷаи ҳамкорӣ барои *рушди устувори иқтисодӣ* боло рафтааст. Имрӯз Тоҷикистон ҳамчун шарикӣ ҳамкориҳо барои рушди устувор мақоми махсус пайдо кардааст. Дар ҳамин қарина танҳо дар соли 2018 ҳукумати ИМА тавассути барномаҳои USAID барои рушди Тоҷикистон тақрибан 35 миллион доллари ИМА маблағгузорӣ намудааст.

Чуноне ки сафири нави ИМА дар Тоҷикистон Ҷон Марк Поммершайм чанде пеш дар нишастии матбуотӣ бо рӯзноманигорони тоҷик қайд намуд¹,

¹¹ Воҳидова С., Ширинҷонова М.И. Инкишофи муносибатҳои ИМА ва Ҷумҳурии Тоҷикистон дар даврони Истиқлолият//Осиё ва Аврупо. №2, 2019. – С.44-50.

хамкориҳои миёни ду кишвар рӯ ба инкишоф ва тақомул буда, имрӯз бештар ба ҳаллу фасли масъалаҳои марбут ба афзалиятҳои зерин нигаронида шудаанд: Якум, таҳкими истиқлолияти давлатӣ ва таъмини амнияти марзҳои Тоҷикистон; Дуюм, афзоиши робитаҳои иқтисодии минтақа; Сеюм, пешбурди ниҳодҳои идоракунии давлатии пурмасъулу самаранок дар ҳамкорӣ бо Ҳукумати Тоҷикистон ва ҷомеаи шаҳрвандии кишвар. Чуноне ки сафир хотиррасон намуд, дар ҳамаи ин кӯшишҳо Сафорат барои таҳкими ҳамдигарфаҳмии мардумони ин ду кишвар талош хоҳад кард. Масалан, ба иртибот ба таъмини амнияти минтақа моҳи январи соли равон аз тарафи Ҳукумати ИМА ба маблағи 3,8 миллион доллар таҷҳизоти амниятӣ ба Қўшунҳои сарҳадии Кумитаи давлатии амнияти миллии Тоҷикистон дода шуданд. Таҷҳизоти мазкур ҳамчун таҷҳизоти сенсории назорати заминӣ барои тақвияти иқтисодии Қўшунҳои сарҳадӣ барои назорати доимии қисмҳои марзие, ки тавассути посдории маъмулӣ имконнопазиранд, мусоидат хоҳад намуд. Чунин тарзи ҳамкорӣ аз он гувоҳӣ медиҳад, ки ИМА ва Тоҷикистон доираи ҳамкориҳои дучонибаро барои таъмини рушди устувор беш аз пеш таҳким бахшида, фарохтар сохтаанд.

Моҳи ноябри соли 2015 Котиби Давлатии ИМА ва панҷ вазири корҳои хориҷии кишварҳои Осиёи Марказӣ дар ш. Самарқанд во хӯрданд. Дар натиҷаи ин вохурӣ платформаи нави C5+1 ташкил дода шуд ва ҷонибҳо ба мувофиқа расиданд, ки диққати махсус ба рушди шабакаи минтақавӣ равона карда шавад. Соли 2016 дар Самарқанд Вазирони корҳои хориҷии давлатҳои аъзои C5+1 инчунин барои ҳамкориҳои якҷоя дар мубориза бар зидди ифротгароии хушунатомез ба мувофиқат омаданд. Ин, бешубҳа, боз як чанбаи муҳими ҳамкориҳои амниятии ИМА ва Тоҷикистон мебошад. Терроризми ҷаҳонӣ, ки як шакли бадтарие ва манфуртарини ифротгароии сиёсӣ, яке аз навъҳои бузургтарин таҳдидҳои олами муосир ба ҳисоб меравад, Чунин мушкилиро танҳо тавассути ҳамкориҳои мақсаднок ва муассир метавон баргараф кард.

Дар баробари лоиҳаҳои сершумори USAID, ки бо ҳадафи рушди тижорати минтақавӣ фаъолият мекунад, Ҳукумати ИМА инчунин лоиҳаи CASA-1000-ро дастгирӣ менамояд. Лоиҳаи CASA-1000 ба Тоҷикистон ва Қирғизистон имконият медиҳад, ки неруи барқи изофии худро ба Афғонистону Покистон фурӯшанд. Ба наздикӣ ИМА омодагии худро барои дастгирии фаъолиятҳои сохтмони неругоҳи барқи обии Себзор ҳамроҳ бо шарикони сармоягузори худ бо мақсади дастгирии ҷамоатҳои Бадахшон изҳор намуд. Мисоли дигари чунин ҳамкориҳои судманд барномаҳои ҳифзи тартиботи ҷамъиятӣ аст, ки барои таҳкими волоияти қонун ва пурзӯр кардани робитаи байни мақомоти қорҳои дохилӣ ва ҷамоатҳои маҳаллӣ пешбинӣ шудааст. Ин барномаҳо ҷомеаи шаҳрвандӣ, ҷавонон, унсурони мазҳабӣ, мақомоти низомию қудратӣ ва мақомоти ҳокимияти расмиро ба сифати ҷамоати ягона барои бартараф кардани мушкилиҳо бо ҳам гирд меоварад. Дар асл чунин барномаҳо воситаи муассир дар ҳалли мушкилиҳои марбут ба амнияти дохилии на танҳо Тоҷикистон, балки тамоми минтақаи Осиёи Марказӣ мебошад.

Сафорати ИМА дар Тоҷикистон инчунин барномаҳои гуногуни илмиву фарҳангиро амалӣ менамояд. Як намунаи чунин барнома, ки дорои шабакаи ҷаҳонии беш аз 400 маркази машваратӣ дар саросари ҷаҳон буда, бо дастгирии Шӯбаи барномаҳои таҳсилотӣ ва фарҳангии Департаменти давлатии ИМА фаъолият мекунад, - Education USA ба шумор меравад. Ин маркази омӯзишӣ дар Душанбе соли 1992 кушода шуда, аз тарафи созмони ҷамъиятии Шӯроҳои амрикоӣ оид ба маорифи байналмилалӣ (ACTR/ACCEL) идора мешавад. Барои шаҳрвандони Тоҷикистон – хатмкардагони барномаҳои мухталифи таълимии ИМА сомонии интернетии Ҷамоати байналмилалӣ хатмкардагони барномаҳои мубодилаи вучуд дорад. Ҷамасола барои донишҷӯён ва алоқамандони тақмили ихтисоси стипендияҳои махсус ҷудо мешаванд. Барномаи Фулбрайт (Fulbright Program) аз ҷумлаи онҳост. Барномаҳои дигари илмиву фарҳангӣ низ амал мекунад, аз қабали Барномаи

ҳифозати мероси фарҳангӣ, Барномаи тавонмандсозии занону духтарон, Барномаи такмили ихтисос, Барномаи мубодилаи виртуалӣ, Барномаи омӯзиши забони англисӣ ва ғайра.

Гумон меравад, ки ИМА дар Тоҷикистон манфиатҳои иқтисодӣ наметҷӯяд, Тоҷикистон ин захирахоро надорад ва иқтисоди пешрафтаре соҳиб нест. Кишвари мо аз нигоҳи бозори иқтисодӣ низ ҷавобгӯи манфиатҳои Амрико буда наметавонад (баръакси Ўзбекистон ва Қазоқистон). ИМА дар Тоҷикистон ҷӯеи ҳадафҳои геополитикӣ, ки ҷавҳари онро зиёд кардани нуфузи Амрико дар Осиёи Марказӣ аз тариқи маҳдуд кардан ва агар имкон бошад, озод кардани ин кишварҳо аз таъсири Россия ва Чин ташкил медиҳад. Бо ин мақсад сиёсати ҷанд соли ахири ИМА аз тариқи ЮСАИД ва дигар созмонҳои маблағгузор асосан ба он равона карда шудааст, ки мафкура ва андешаи мардумони минтақаро дар бобати интиҳоб – Россия ё ИМА—ба фоидаи Амрико ва кишварҳои Аврупо тағйир бидиҳад (аз тариқи маблағгузориҳо ба ташкилотҳои ҷамъиятӣ, воситаҳои ахбори омма, барномаҳои мухталифи таълимӣ ва ғайра). Албатта, ҳадафи чунин як сиёсат он аст, ки дар ниҳояти қор дар Тоҷикистон (ва дигар кишварҳои Осиёи Миёна) заминаҳои мусоид барои бозсозии ҷиддии сиёсӣ ба вуҷуд ояд ва ҳамин тавр ҳузури ИМА дар Тоҷикистон (ва минтақа) барои солҳои зиёд таъмин карда шавад (тибқи сиёсати глобалии ИМА). Масъалаи ҳамкориҳои Амрико бо нерӯҳои қудратии Тоҷикистон (Кумитаи амнияти миллӣ, Қўшунҳои сарҳадӣ, Мақомоти қорҳои дохилӣ) дар ниҳояти қор ба боло рафтани ташаннуч ва ихтилофҳои сиёсӣ миёни Тоҷикистон ва Россия оварда мерасонад. Масъалаи будан ё набудани Пойгоҳи ҳарбии Россия дар Тоҷикистон мавриди баҳс қарор мегирад. Ва ин Пойгоҳ метавонад дигар кафолати амният ва сулҳу субот дар минтақа набошад. Маслиҳат ин аст, ки Тоҷикистон дар муносибатҳои худ бо ИМА бештар ба масъалаҳои таълиму тарбия, омӯзиш ва истифодаи технологияи нав, таъмини волоияти қонун ва ҳуқуқи инсон, таҳкими ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ниҳодҳои он таваҷҷӯҳ намояд,

ки ҳам барои Амрико хушоянд аст ва ҳам ба таҳкими бештари бозсозихои кишвар мусоидат намуда, Тоҷикистонро дар арсаи байналмилалӣ ҳамчун ҷомеаи озод ва давлати иҷтимо муаррифӣ менамояд.

Новая стратегия США для Центральной Азии: есть новое решение?

Аннотация

Данная статья посвящена недавно принятой стратегии США для Центральной Азии, которая рассматривает различные аспекты политики США в регионе. Автор считает, что Центральная Азия представляет особый интерес для США в связи с ее особым геополитическим значением. Новая стратегия США определила и приоритизировала экономическое развитие, стабильность и безопасность, верховенство закона и укрепление процесса демократизации в регионе как приоритетные направления. Включение Афганистана в семью стран Центральной Азии и решение проблем этой страны в контексте всего центральноазиатского региона - новый подход в стратегии США для Центральной Азии.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: стратегия, геополитика, Центральная Азия, США, устойчивое развитие, региональная безопасность, Афганистан, гражданское общество.

New US Strategy for Central Asia: Is there a New Solution?

Annotation

This article is dedicated to the recently adopted US strategy for Central Asia, which examines various aspects of US policy in the region. The author believes that Central Asia is of particular interest to the United States in connection with its special geopolitical significance. The new US strategy has identified and prioritized economic development, stability and security, the rule of law and strengthening the democratization process in the region as priority areas. The inclusion of Afghanistan in the family of Central Asian countries and solving the

problems of this country in the context of the entire Central Asian region is a new approach in the US strategy for Central Asia.

KEYWORDS: strategy, geopolitics, Central Asia, USA, sustainable development, regional security, Afghanistan, civil society.